

Алкыштар

Байлу кырларга алкыштар

Кызалан чак тужында кызыл тынын корыган, кату чак тужында кара бажын корыган кырларын, тайгала-рын алтайлар ундыбай, ого бажыргылап жүрет. Тодоштор Ала-Бабырган ла Эн-Учукка мындый алкыш-жангар чүмдеген:

Алтай фольклордо алкыш сөстөр ангылу жерде турат. Олор жебреннен бери кижинин жүрүмиле бек кол-буда. Калыгыстын чүм-жандары, байрамдыры ла той-жыргалдары алкыштар жогынан өтпөй жат. Алтай-Кудайга учурлаган алкыштар тоомжылу ла бийик сөтөрлө айдылат. Јаш балага учурлаган кеендик алкыштар сүреен јараиш тилле айдылат. Јүрүмистин ырысту да, карыкчыл да өйлөринде бис Алтай-Кудайдан суранып, алкыштарысты айдып жүредис. Кандый ла өйдө бистин калык байчылын, тоомжылу кылыгын, кату ла балыр сөс айтпазын көргүзөт. Јарабаган сөсти ичинде ле тудуп, кезер каруу бербес. Бис айдардан озо кийнинде не болорын сананадыс, «Кудай ла көрзин», «Бис Кудайдын колында ла жүредис» деп, токыналу айдып саладыс.

Бистин байлык алкыштарысты өскө укту шинжүчилер ажаруга алып, јуунадып, билим иштеринде олордын бийик учурын темдектеген.

Кажы ла алкыш сөсти бис чеберлеп жүрер учурлу, ненин учун дезе, ол албатынын сүреен јаан поэтикалык байлыгы.

Јалбак шалду өдүкти
Јаза кийген Эн-Учук,
Јаман чак тужында
Тыныс алган Алтайыс!
Буурамайлу өдүкти
Буза кийген Эн-Учук
Бускаланду чак тушта
Тыныс алган Алтайыс!
Эленчиктер такыган,
Эреме чакта тын алган
Ээлү тайга Бабырган!
Корбобысты корыган,
Койнына сугуп јажырган
Коротпогон Эн-Учук!
Кыйынду өштү каныгып,
Кырып бисти сүрген туш,
Көзине кан чагылып,
Көмүп-тепсеп келген туш.
Көк бөрүнинг калдыгын –
Көк тодоштын бай угын
Кызыл тынын кыйдырбай,

Кыймат* берген эл-кабай!
Көптөп өзүп чыксын деп,
Көөркий биске килеген.
Көлөткө жаны чынык деп,
Көө-корумга бектеген.
Оштүлөргө көргүспей,
Өнжидип алган эл-кабай!
Толкуларга чөнгүртпей,
Тозуп алган эн-талай!
Торко эдектү Каан-Кадын!
Тонгул башту Бабырган!
Тонкойбоды казаныс,
Тозылбады калыгыс.
Кадын-Бийдинг белтирин
Казалада кечкен туш.
Аба чөлдинг телкемин
Айлана жортып келген туш.
Бий-Кадыннын белтирин
Бижеледип кечкен туш.
Бий-Туранын тергезин
Бистинг тодош өткөн туш.
Качаннын качанга,
Баланан балага
Чөгөдөп мүргүп жүргейис,
Чөөктөп үрүс эткейис,
Чөрчөк-кепке айткайыс.
Чөөк-чөөк Кайракан,
Эн-Учук, Ала-Бабырган!

***кыймат** – сүреен баалу, сүрекей керектү

* * *

Сыны түнгей тайгаларым,
Сырт жаныгар көө-корым,
Арташ сүрлү тайгаларым,
Алды жаны ай-корым.

Эңчей көргөн сүүри бажыгар
Элди-жонды карап көргөн.
Алтын суула сүртинген бажыгар
Акты-көкти бириктирип турган.

Өрө турган Үч-Курбустан кудай,
Киндик түнгей бүткен Үч-Курбустан – Абы-Буркан!
«Селт» этсегер, киндигис жангыс,
Силкин жатсагар, тыныбыс жангыс,
О, Алтайым!

Алу-Буркан кудайым,
Алу-Женгис – Жер-Эне,
Алтай киндик салымыс тудуш.
Аржан-кутук суугар
Албатыла каны тудуш.

Бийиктен-бийик Ай-Күн,
Алты булунду ару Алтай,
Тодорштордын баккан төзи Бай-Үлген* –
Төс тайгабыс, алкыш сурап айдып турубис!

***Бай-Үлген** – «бай» деп сөсти «улу», «агару» деп ондоор керек.
Бай-Үлген – Курбустан кудайдын байлу ады деп, шинжүчи
Н.А. Баскаков темдектеген

Ак-чабдар бее ыйыктап,
Ак сүтле јунып койдыс,
Јал-куйругын јайа тудуп,
Кыйра-јалама буулап койдыс,
Ак кайыннын сынын ээп,
Алтайыска мургуп койдыс,
Ару алкыш сурап турубис!

Албаты бойыбыс амыр јатсын,
Алтын сыныбыс сергек јүрзин!
Малыбыска мал кожулзын,
Јес очогыс келтейбезин,
Изү одыбыс сообозын.
Ак кубарлу јүрүм беригер,
Алкыш-быйан беригер!

* * *

Кадын-Бажы төрт сүмер
Төртөн алтай јалазы,
Кой аржаннын киндиги,
Алтан алтай јалазы,
Ат аржаннын киндиги.

Байрылап салган маанылу
Байлап салган Алтайым.
Эжерлеп салган маанылу
Эштеп салган Алтайым,
Ээлгелү Сүмерим.

Туйгакту малдын турлузы,
Турган јурттын шибеези,

Тебеелү малдын турлузы,
Телекей албатынын шибеези.

Тенгериге јеткен сүмерлер,
Темир өнгү тонгылдар,
Акка јеткен сүмерлер,
Алтын өнгү сүмерлер.

Мөш агашта јалаалу,
Мөнку карда өргөөлү,
Арчын агаш јалаалу,
Алтын тошто өргөөлү,
Ээлгелү сүмерлер.

Ада тушта алкыш берген,
Эне тушта энчү берген Алтайыс.
Төрбөн-Ойрот төрө јан,
Төрөни туткан төрт Сүмерлү
Алтайым.

Тебеелү малга бөрү кирбес,
Тергелү јуртка шилемир табылбас,
Амыр болор.
Азыраган малга айу баспас,
Албаты-кижиге кара кезим табылбас,
Курдак берген Алтайым.

Тыму тийзе, туттурбас,
Туман түшсе, астыкпас,
Курчу берген Алтайым.

Сааганның тејизи,
Санаганның уткуулы.
(А.Г. Данилиннин жууганынан)

* * *

Агаш-ташту Алтайым,
Айаң башту тайгалар,
Аба-Җыштын бажы,
Аба-Каан тайгам!

Албатыга быйан берген
Айаң башту Ада-Каан!
Ак мөңкүзи мызылдаган
Ада болгон Ұч-Сүмер!

Жажын чакка куйак болгон,
Жайнап, жалынып мўргүген
Жалаалу Мөңкү тайгам!
Элен чакта азыраган
Эки Эрчиш алтайым!

Токыналу журт турган
Буурыл-Токой Алтайым!
Ончо калык көдүрген
Ой-Бараан тайгам!

Бажырып, мўргүп өдөтөн
Бабырган – бай-тайгам!
Ак көбүги кайнаган
Алтын-Көл талайым!

Эбире аккан чакпынду
Эне болгон Кадын талай!
Арчын-кырчыны јажарган
Арта түшкен тайгалар!

Кутук-аршаан сууларлу
Куйак болгон Алтайым!
Ачынанын өйи тушта
Агла-кушла азыраган,
Бала туштан чыдадып,
Балтырганла азыраган
Бай Алтайым!

Коомой чактын өйлөринде
Көжнө-мангырыла азыраган,
Арказына аң тургускан,
Колтыгына кой тургускан,
Эдегине эл бастырган
Эрјинелү Алтайым!

Эңчейишкен сүмерлер,
Эмдү-томду суулары!
Айаң болгон тайгалар –
Ак быйаныс одоры.

Ак чечектү јалаңдар –
Алтай калык кин журты.
Агын јаан суулары –
Ак быйаныс сугады.

Алтайысты көдүрүп,
Алкыш-быйан сурадым.
Албаты-жоным мүргүүлдө,
Алкыш-быйан беригер!

Алтай-Ээзи – Ак жайзан,
Ак сүдисле жагдап,
Аш бажынан үрүстөп,
Алкыш-быйан сурайдым!
Оп-куруй, баш болзын,
Ончо жоным, мүргүгөр!

(кайчы, чөриөкчи Шуну Ялатовтын айтканы)

* * *

Айланган журтым амыр болзын,
Эбирген журтым энчү болзын.
Бу албаты жакшы жатсын,
Бала-барка энчү жатсын.
Журтка жаман неме кирбезин,
Арт-боочыны алкап аш,
Аккан сууны амыр кеч.
Ак адамнын ээзи,
Ар-кумактын улузы,
Ат каракту Кан-Суйла,
Адам Жезим жети бура.
Алтын-Көлдүн үч бура,
Ээс башту Аба-Кан,
Үч эжиктү Үжебе,
Таш жакалу Ала-Кан,
Кан жакалу Кан-Сымылты,

Казыр тайгам Кайыр-Күбү,
Кан-Чамал кату туум,
Кара-Көл,
Тарак тиштү Кан-Адыган,
Айгыр жалду Кан-Чолобо,
Алты эжиктү Ак-Кайа,
Үч үйелү Күрен-Арт,
Жажыл тонду Аба-Сас,
Ээлгелү Жажыл-Кан,
Каптал тонду Кан-Чабыр,
Тарак тиштү Кан-Жожо,
Кайа түшкөн Кан-Чоо,
Карай жүстү Ээни,
Үч мүүстү Кара-Кайа,
Жес күрөө Жезим бий,
Жайан кайыр тужунда
Алкап турган канча тайгам бу.
(Сапыр камнын алкыжы)

* * *

Айлу-күндү Алтайым,
Алтын сынду Алтайым,
Ээлү эне Алтайым,
Эржинелү бай Алтайым,
Эркетендү кин Алтайым,
Агаш-ташту Алтайым,
Арчын жытту Алтайым,
Кулжа-тангалу Алтайым,
*(Бойынын жеринин тайгаларынын, кырларынын
адын адаар)*

* * *

Сунуп баскан Алтайым,
Сузуп ичкен талайым,
Ару сыным сергидип,
Алкы бойыма алкыш беригер.
Агын суулардан кечү беригер,
Жаан боочылардан ажу беригер.
Жаактуларга айттырбайын,
Жарындуларга туттурбайын,
Кара бажым кажайганча,
Азу тиштерим саргарганча,
Алтайыма жүрейин.
Кара неме жууктатпагар,
Оору-јоболдон айрыгар.
Азыраган балдарым амыр јатсын,
Азыраган малымда чыгым болбозын,
Эткен керегим, ижи-тожым једимдү болзын,
Калыгыма болушту болзын,
Оп-куруй, оп-куруй!

Алтай-Кудайга алкыштар

* * *

Јалкын болгон ак алас,
Јаңмыр кептү ак јуну,
Аржан болгон суу-талай,
Аржан ээзи Ак-Буркан,
Алтай Ээзи Сүт-Буркан,
Јайалганду ак јуну
Албатымды јаратсын,
Арды-кирди арчызын!
(А.Г. Данилиннин јууганынан)

* * *

Айлу-Күндү теңериде
Ак-Буркан кудайым,
Албаты-јоныс мүргүүлде,
Алкыш-быйан беригер.
Күндү-Айлу теңериде
Көк-Курбустан кудайым,
Калык-јоныс мүргүүлде,
Кара јоболдон айрыгар,
Оп-куруй, баш болзын!

Айла-Күнле ойнойтон
Ак-Буркан кудайым,
Отык тажын чагала,
От-јалкынын түжүрген,
Күнди-Айды башкарган

Курбустан-Буркан кудайым!
Калың булудын кайнадып,
Күкүрт-жалкын түжүргөн,
Күнин-Айын жастанган,
Кара булудын төжөнгөн,
Ак булудын жабынган,
От-жалкынын түжүргөн
Курбустан-Буркан кудайым,
Кара күрүм жоболынан
Айрып алзаар албатыны!

Алтай-Каңайды сергиткен
Ак Курбустан-Бурканым,
Алыс жердин шулмузынан
Айрып алзаар албатыны.
Ак кебин кийинген,
Солонгызын курчанган,
Алтын-мөңгүн топчылу
Ак-Буркан кудайым!

Көк кебин кийинеген,
Катай солонгы курчанган,
Күлөр күмүш топчылу
Курбустан-Буркан кудайым,
Алкыш-бийан беригер!
(Шуну Ялатовтын айтканы)

От-Энеге алкыштар

* * *

Төрт талалу ширдекти
Төр бажына жайдыбыс.
Төнөжин-байтал үрүсин
Төрт эжерлеп уткыдыс.

Алты талалу ширдекти
Ак өргөөгө жайдыбыс.
Ак байталдын ак сүдин
Алты эжерлеп уткыдыс.

Төрт-Курбустан жеринен
Төрөгө түшкен От-Эне.
Алты-Курбустан жеринен
Алкышка түшкен От-эне.

Алтын жалбыш толголып,
Ак чаңкырга ойногон.
Ак чедирген жарыжып,
Алтын аякка ойногон.

Сааганнын тејизи,
Санаганнын уткуулы
Алтын очокто уткулсын.
Күлөр очок курчулу,
Көбөн жараш жалбышту.

Төрт топчылу көбө жегес төжөнгөн
Көрнөө, жалкын От-Эне.
Алты топчылу ага жегес төжөнгөн
Алты киндиктү От-Эне.

Эжик, түнүк жарыткан
Ээлгелү От-Эне.
Эне байын байлаткан,
Эне курдак курчаган.
Ада байын байлаткан,
Ада курдак курчаган.

Жалкын-күкүрт одынан
Жалбырап күйген От-Эне.
Төрт жалкыннын бажынан
Камылып күйген алтын От.
(*А.Г. Данилиннин жууганынан*)

* * *

Ак-Бурканнан жайалган
Ай-карагуйды жарыткан,
От-жалкыннан айрылган,
Ончо жонды жылыткан
Одус башту От-Энем!

Орчыланга быйанду бүткен,
Тыт тоорможын жастанган,
Талкан-күлин төжөнгөн,
Темир очок курлу,
Ак кубалын бүркенген,

Ак жалбыжыла куучынданган,
Чедиргени – чечен тил,
Чегендү казан кайнаткан
От-Энеме баш болзын!
Отту турун алтабай,
От-Энени байлагар,
Отты үрүстеп жагдагар,
Оп-куруй, баш болзын!
(*Шуну Ялатовтын айтканы*)

* * *

Кожончыны кондырткан
Козы изү от-очок,
Келгендерди азыраган
Кызыл отту таш очок!
Тонды болзо, эргискен,
Чийди болзо, быжырган,
Ончобыска жүрүм беригер,
Алкы бойысты корыгар,
Кудайым болгон От-Эне!

* * *

Төрт талалу таш очок,
Төрт киндиктү От-Эне.
Талкан-күлин төжөнгөн,
Ак кубалын жастанган
Ак жалбышту От-Эне.

Көбө жыгыс кини бар,
Көк аяста тили бар,

Төрт кайын төзөлү,
Төнөн-сары кыйралу,
Төрөлү журтты журтаткан,
Төбөлү башты жыргаткан,
Төрт киндиктү От-Эне.

Бай сабаа туттурган,
Байзын журтты журтаткан,
Ар-жаманнан айрыгар,
Аза-жеектен качалаар.
Кабуртугар бек салаар.
Көбө жыгыс судазынду,
Көк айаста сыргалжынду
Төртөн башту От-Эне,
Бир алкыжаар беригер,
Бир быйанаар жетиреер,
Бир жаманым таштагар,
Оп-куруй, оп-куруй!

Арчынга алкыш

* * *

Ак мөңкүлү тайганан
Амадап алган ат арчын.
Албатыны жоболдон
Айрып салзан, ат арчын.
Корум-ташту тайганан
Керектеп алган кой арчын,
Коомой кара күрүмнен
Айрып салзан, кой арчын.
Ат арчыннын ыжынан
Алмыс-шулмыс ырбазын.
Кой арчыннын жыдынан
Көрмөс-күрүм ырбазын,
Оп-куруй, баш болзын.

(Шуну Ялатовтын айтканы)

Жайыктарга алкыштар

Эне жайык

Көк чанкырдан айрылган,
Төрт-Бурканнан бөлінген,
Күннинг-Айдын балазы –
Төрт шанкылу Эне жайык.

Бай кайыңды кададып,
Байры кыйра чүмдедип,
Алты шанкы жайкалып,
Ак өргөөни жарыткан
Айдын-Күннинг балазы.

Торко жибек чөйилип,
Тос кабайды жайкаган,
Узун журтта журтадып,
Уулдын киндик жайаган.
Байлу журтты журтайтан
Кыстын киндик жайаган.

Сааганның тејизи,
Санаганның уткуулы
Ак жайыкка уткулсын.

Эш тагылды салдырган,
Эне байын байлаткан.
Ак тагылда салдырган,
Ада байын байлаткан.

Санаа жаңгыс мүргүүлис,
Салым жаңгыс шүтелис,
Бычу жаңгыс шүтелис,
Буркан жаңгыс мүргүүлис.
(А.Г. Данилиннин жууганынан)

* * *

Төбөлү башты жайашкан,
Төрөлү журтты журтаткан
Төрт шанкылу эне-жайык.
Торко-жибек толголгон,
Киннинг суузын тудунган,
Тос кабайды жайкаган,
Бала суузын курчанган,
Алтын жибек кин курчаар,
Ар-жалын кин курчаар,
Ар-жаманнан айрыгар,
Ачал-јоболдон коругар,
Јеткер-јаманга туттурбай,
Аза-јеекке бастырбай,
Алкыш-быйанаар беригер,
Оп-куруй, оп-куруй!

* * *

Төрдин бажын төзөлөнгөн,
Төрт шанкызы жайылган,
От бажын төзөлөнгөн,
От шанкызы жайылган,
Јинји-топчызы жалтыраган
Куу канатту ару жайык,

Кой күндүүлү кыс жайык,
Колло тутпас ак жайык,
Үч-Курбустан балазы,
Үч кыстын кичүзи.
Койон чуузын чуулаткан,
Кой түнүзин түнеткен
Кир жууктырбас ак жайык,
Ай сыргалу агару жайык,
Айыл-журтыска ырыс экел.

*Жоло журтта жаткан Т. Темденованын айтканыла, ал-
тай улус жайлузына једин келзе, чадырына от камызын,
айылдын ичин аластап ийер. Андагы турган очокты
токулдадып, малтала «жангырта» темдеп койор, јартын
айтса, малтала кичинек чаап салар. Онон мындый ал-
кыш айдар:*

Алас, алас, оп-куруй,
Айлымнын ичи арутал,
Куруй, куруй, оп-куруй,
Кудайым, меге алкыш береер.
Ак малым айдап келдим,
Амыр-энчү јадын береер.
Торбок-томырым айдап келдим,
Токыналу жүрүм береер.
Онон айдап экелген малын мынайда алкап јат:
Ташка чыксаң,
Таңдалай чечек ји.
Талбак кулагын сертейип,
Танылбас үүрлү мал бол.

Боро чагмак куча болуп,
Бөрүге бербей, айдап жүр.
Ак чагмак куча болуп,
Айуга јидирбей, айдап жүр.

*Минип келген адынын јал-куругын сыймай тудуп, ал-
кап јат:*

Толгомолду өлөң таап,
Тойгончо јип ал.
Тогузон тогус киндигиннен
Тогузон үүрлү мал бүтсин.
Баш болзын, оп-куруй,
Айлу-күндү Алтайым,
Алкыжаарды биске беригер.

Той-жыргалдын алкыштары

* * *

Ай эжиктү айлыгарга
Алтын-торко жайылгай,
Аптап (*күйнзеген*) алган балага
Артык санаа жемелгей (*кожулгай*).

Күн эжиктү айлыгарга
Күрөң торко жайылгай,
Күүнүн жеткен балага
Күштү санаа жемелгей.

Кара суулу Алтайдын
Камдузынан кеп эткин.
Карачылу айлынга
Казан азып, аш эткин.
(*Г.И. Чорос Гуркиннин жууганынан*)

* * *

Таш очогы тайкылбазын,
Талкан-күли чачылбазын,
Аскан казаны келтейбезин,
Ээлгелү журт тутсын,
Эржинелү мал азыразын,
Айдап жүргени мал болзын,
Азырап жүргени бала болзын,
Амадап жөөгөн келдигер ырыс болзын.
(*Жоло ж. кыпчак сөөктү Амыева Топ өрөкөн айткан*)

Чагада саннын алкыштары

* * *

Ак мөңкү бөрүктү,
Кара көчкө эдектү
Алтайыма баш болзын!
Ары көргөн анкылдар,
Бери көргөн мөңкүлөр!
Жылан бажы сойылды,
Жыл бажы эбирилди,
Эски жылыс элес этти,
Жангы жылыс жанып келди.
Жайа баспас жайлуларыс,
Кыйа баспас кыштуларыс.
Эбире турган арказы
Эмил сайлу кузукту.
Айландыра турган тайгазы
Алтын-мөңүн жөөжөлү
Алтай жерим!
Чөөк, Кайракан!
Колтыгарга коргодогор,
Койныгарга сыгындыраар,
Тыму жолун туураладаар,
Жаман келзе кыйладаар,
Чөөк, Кайракан!
Алтай жерим, Кайракан!
Ару сангыс,
Ак чачылгабыс!
Обоо жаны слердин болзын,

Омок жүрүм бистинг болзын.
Чөөк, чөөк, Кайракан!
Таш очоғым маты болзын,
Талкан-күли обоо болзын,
Тапкан-жөөгөни тайга болзын,
Балкажыла байыткан
Бай Алтайым!
Тобрагыла тойдырган
Торко кептү Алтайым!
Тозылбайтан конок береер,
Чөөк, чөөк, Кайракан,
Алтай жерис!
Жайдак атка токым болгон,
Жаш балдарыска куйак болгон
Эбире турган ыйыктарым,
Айландыра турган Алтайым!
Алканайын, Алтайым,
Ардак жүрер жүрүм береер.
(Эре-Чуйдан Ыйда Баданова айткан)

* * *

Айлу-күндү Алтайга
Айылдап келдис, өрөкөн.
Күн-Бурканду Алтайды
Күндүлөп келдис, өрөкөн,
Кайракоон, баш болзын!
Отура түжүп мүргүдис,
Онон ары бажырдыс,
Кайракоон, баш болзын!

Күнчыгышту Алтайым,
Ай жанына болгожын,
Алтын-мөңүн кайа бүткен,
Арказына болгожын,
Алтын-мөңүн агаш бүткен.
Алтын-Туу деп алтайым,
Актаң-сүттөн амзагар,
Чөөк дедим!
Эргек-бийле томдойын,
Эки тажуур деп бодогор,
Алаканла томдойын,
Алты аркыт деп бодогор,
Кайракоон, баш болзын!
Эки азым чай астым,
Эриги жоктон ичигер,
Алты казан чай астым,
Ары жаннаң амзагар,
Кайракоон, баш болзын!
Төрт талалу Алтайым,
Төрбөт-ойрот каандарым,
Кайракоон, баш болзын!
Тогузон айгыр мал туткан,
Тогузон жылга кур туткан,
Элге-жонго быйанду
Эне болгон Алтайым,
Кайракоон, баш болзын!
Мөш агажы жаблак болгон,
Мөңкү кары суузын болгон.
Жаш агажы жаблак болгон,
Жааган кары суузын болгон

Эрјинелү Алтайым,
Эрке тынду талайым,
Кайракоон, баш болзын!
Айу јаткан арташтар,
Түлкү јаткан түкештер,
Айлу-Күндү теңерим,
Ай-Бурканду албатым,
Кайракоон, баш болзын!
Ай јангыда алкап келдим,
Күн јангыда күндүлөп келдим,
Ак ийнектинг уурагын
Алып келдим, амзагар,
Кайракоон, баш болзын!
Ай-Бурканду албатыма
Алкыжаарданг беригер,
Ал-санаазын јарыдаар,
Кайракоон, баш болзын!

Бай-Ўлгеннинг балазы эдис,
Бакты-Кааннынг јеени эдис,
Кайракоон, баш болзын!
Алтайымнан алганым,
Албатынанг тапканым -
Ак ийнектинг уурагы,
Ак сүдиненг амзагар,
Кайракоон, баш болзын!
Чөөк дедим, өрөкөн!
Күски турган јеримненг
Күкүрт эзин тайанган,
Јаскы турган јеримненг

Јалкын эзин тайанган
Алтын-Казык өрөкөн,
Кайракоон, баш болзын!
Аргымак атка болгожын,
Канат берген өрөкөн.
Албатыга болгожын,
Курчу берген өрөкөн.
Кайракоон, баш болзын!
Темир казык айланган
Јети јакшы төрөгөн,
Јер-Алтайдынг үстинде
Јети-Каан деп јылдызым,
Јети јаан баатырым,
Јергележип келигер,
Актаг-сүттенг амзагар,
Алкыжаарданг беригер,
Албатыны курчагар,
Чөөк дедим!
Ак сагалым сыймадым,
Алкы бойым бажырдым,
Кайракоон, баш болзын!
Элим-јоным једип келт,
Јетен жүзүн албаты
Кудайым деп бажырып келт,
Кайракоон, баш болзын!
(Кан-Оозы аймактан Эчиш Тоедов айткан)

Жылгайактын алкыштары

* * *

Жылгайак жас экелди,
Кар капшай кайылзын!
Көк чыксын, кыра сүрүлзин,
Кобынан суучактар
Шоркыражып аксын!
Төртөн эки байана
Төр бажына шокшолзын,
Торко-мандык ар-жөөжө
Төр бажына чүмделзин.
Беречи Кудай ырыс берзин,
Бистин жоныс байып жатсын.
Алтай-Кудай алкыш берзин,
Азыраган малыс артыкту болзын.
Ажанган ажыс майлу болзын,
Ар-жөөжөбис артыкту болзын.
Азыраганыс балдар болзын,
Ак-жарыкта алкышту жүрзин.

* * *

Үч-Курбустан кудайым,
Үзүлбес алкыш жетиреер.
Үч толукту Алтайым,
Үүле-конок беригер.
Үүрлү малыс жыл чыгып,
Үстү ажыс түгенбезин,
Ак быйаныс астабазын.

Алкы бойыс оорыбай,
Амыр, жакшы жылды чыгаак.
Эржинелү Чымалы-каан,
Эржинезинен беришсин.
Элдин-жоннын жоболы
Эски карла кожо барзын.
Кара, жаман жууктатпай,
Кудай биске алкыш берзин.
Жеткер-желбис жууктатпагар,
Көс жетпестен көрүгөр,
Укпас жерден угугар,
Жер-Киндиги энебис!

* * *

Албатынын тынын алган
Амтанду, ток аш-курсак –
Кызыл-марал кандык,
Кыр жерден кызыл өрттий,
Ак жерден ак жалбыштый бүт!
Жаңгы жастын кандык-чомырын
Жаш корбо жалкуурбай кассын,
Тепкен буды чылабазын,
Каламазы толу болзын!
Сагышту болугар, жүс жаш жажагар!
Жаманга жапшынбай, жакшынан үренигер!
Эне-адагарды кичееп, элге-жонго мактадыгар!
Күчи жетпеске болужып жүреер,
Күлүк мен деп мактанбагар!